

Нечипорук І. О., Олійник А. В.
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький

ПРОТИДІЯ КРИЗОВИМ ЯВИЩАМ НА РИНКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Актуальність дослідження. У сучасних умовах, для стабілізації фінансово-економічної ситуації в Україні, необхідно забезпечити кредитування реального сектору економіки. Проте сьогодні, на ринку банківського кредитування, існує безліч проблем, які стримують діяльність банків на кредитному ринку, і як наслідок, вітчизняна економіка не отримує для розвитку достатнього фінансування. Тому для забезпечення протидії кризовим явищам на ринку банківського кредитування, необхідно дослідити особливості сучасного стану розвитку кредитного ринку та визначити. Важливою складовою розвитку як банківського сектору в цілому, так і окремого банку є формування якісного кредитного портфеля. Недосконалий ризик-менеджмент кредитної діяльності банку, результатом якого є збільшення рівня недіючих кредитів (з англ. non-performing loans (NPL)), негативно впливає на діяльність банків. Усе це зумовлює актуальність досліджень спрямованих на визначення напрямів протидії кризовим явищам на ринку банківського кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у дослідження організаційно-правових та інформаційно-аналітичних засад діяльності банків на ринку кредитування зробили Л. А. Бондаренко, Г. Т. Карчева, В. Козюк, В. І. Міщенко, Ю. І. Осечко, Т. В. Стародубцева та інші.

Разом з тим аналіз наукової літератури, з даної проблематики, дозволяє стверджувати, що ряд проблем залишається невирішеними. Зокрема, потребує подальших досліджень проблематика протидії кризовим явищам на ринку банківського кредитування. Потребують подальшого дослідження питання

розроблення заходів, спрямованих на ефективне управління кредитними портфелями банків із урахуванням фінансово-економічної кризи.

Мета статті. Аналіз сучасного стану ринку банківського кредитування, дослідження проблемних аспектів банківського кредитування та пошук шляхів протидії кризовим явищам на ринку банківського кредитування.

Виклад основного матеріалу. Протягом 2014–2015 років кредитна активність банків другого рівня була низькою, що пояснюється скороченням ресурсної бази, погіршенням кредитоспроможності позичальників та високим рівнем невизначеності відносно подальшого економічного розвитку, який змушує банки більш уважно відноситись до фінансового стану потенційних позичальників чи призупиняти на деякий час кредитування. Слід відмітити, що збільшення обсягу клієнтського кредитного портфелю вітчизняних банків впродовж 2014–2015 років відбувалось у зв'язку із суттєвою девальвацією національної валюти, що вплинуло на зростання кредитних залишків у гривневому еквіваленті [1].

Традиційно вітчизняні банки займаються кредитною діяльністю, тому частка кредитів в активах банківської системи України є досить значною. Протягом тривалого часу банки України проводять агресивну політику на ринку кредитування, адже частка кредитів в активах банків перевищує 50% робочих активів (рисунок 1).

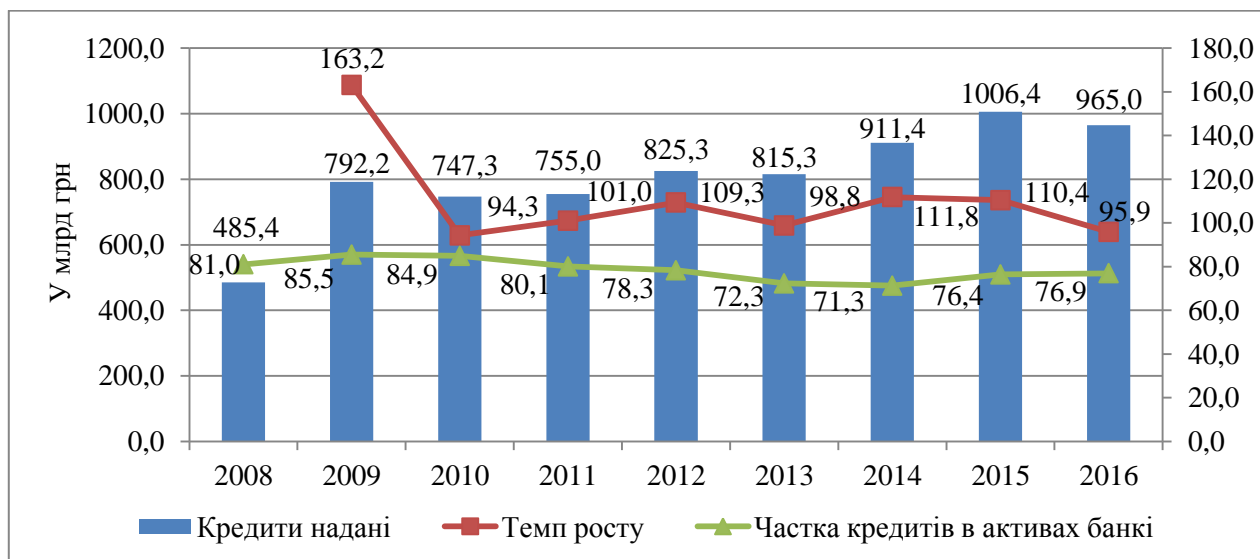

Рисунок 1 – Динаміка кредитів за 2008-2016 років [2]

Результатом довготривалої агресивної політики вітчизняних банків на ринку кредитування стало зростання недіючих кредитів. На рисунку 2, можна констатувати той факт, що зростання обсягів недіючих має різкі зміни в 2009–2010 років під час фінансової кризи та з початку 2015 року.

У 2009 році обсяг недіючих кредитів зріс у двічі та сягав 18,2 млрд грн, а в 2010 р. він сягнув 70,2 млрд грн з темпом зростання 385,5%. Стрімке збільшення частки недіючих кредитів у кредитному портфелі банків у 2015 році зумовлене високою економіко-політичною нестабільністю, у тому числі девальвацією національної валюти, що значно вплинуло на платоспроможність позичальників банку. Із початку року обсяг проблемних кредитів відносно минулого року збільшився майже на 200% та дорівнював 135,9 млрд грн упродовж року, на 01.01.2016 проблемна заборгованість зросла до 213,3 млрд грн.

Рисунок 2 – Прострочена заборгованість за кредитами протягом 2008-2016 рр. [2]

Суттєве збільшення частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків зумовлює значні відрахування в резерви на покриття втрат за кредитними операціями. Чим більші суми відрахування в резерви під кредитні ризики водночас зі зростанням витрати банків на адміністрування проблемних

кредитів, тим менш ефективно використовується банківський капітал і відповідно падає прибутковість капіталу та активів банків [3, с. 170].

У загальному обсязі кредитування станом на початок червня 2017-го року частка непрацюючих кредитів склала близько 56%. З них – у банках з часткою держави в капіталі частка непрацюючих кредитів становила 72%. У банках з приватним капіталом — близько 26%. В розрізі позичальників, 83% складають кредити корпоративному сектору. Зазначимо, у попередні 3 роки частка непрацюючих кредитів була нижчою 40%, а станом на початок 2015-го року була близькою до 25%. Причиною суттєвого збільшення частки непрацюючих кредитів у Раді Нацбанку бачать попередню переоцінку якості кредитів ПАТ КБ «ПриватБанк» після націоналізації. Приріст кількості непрацюючих кредитів також пов'язують із запровадженням нових підходів щодо оцінки розміру кредитного ризику та зміни класифікації активів (постанова Національного банку №351 «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями») [4, с. 140].

Розглядаючи відсоткову політику банківських установ за 2015-2016 роки, високі процентні ставки були зумовлені високою інфляцією (за 2016 рік рівень інфляції склав – 46,8%) і монетарною політикою Національного банку України [2]. Багато юридичних осіб втратили гроші в банках, які були ліквідовані. Крім того, спрацював «принцип доміно». Це коли юридичні особи, втративши гроші у ліквідованому банку, не змогли заплатити своїм контрагентам у банк, який ще працював. У результаті юридичні особи, навіть у працюючих банках, ставали неплатоспроможними і припиняли сплачувати за кредитами.

З метою ліквідації кризових процесів на початкових етапах Національний банк України надавав допомогу банківським установам, спрямовану на забезпечення їхньої ліквідності та для викупу проблемних активів. У таких умовах НБУ був змушений ужити додаткових заходів, а саме введення заборони на дострокове вилучення строкових депозитів, було передбачене

обмеження обсягів кредитів, що можуть надаватися банками в іноземній валюті контрагентам, які не мають валютної виручки.

Ми вважаємо, що для протидії кризовим явищам на ринку банківського кредитування необхідними є розробка та впровадження в діяльність комплексної антикризової стратегії, яка повинна включати заходи та способи управління ризиками, забезпечення фінансової безпеки банківських установ, а також збільшення обсягів кредитного портфеля.

Для подолання кризових явищ на ринку банківського кредитування необхідно:

- проведення обґрунтованої економічної політики (в першу чергу зменшення облікової ставки НБУ);
- розв'язання проблем реструктуризації кредитів (особливо у валюті);
- ліквідація великих обсягів недіючих кредитів та докапіталізація банківських установ;
- розробка й реалізація ефективної антикризової політики на ринку банківського кредитування;
- впровадження операцій сек'юритизації іпотечних активів для мінімізації кредитних ризиків.

Таким чином, зазначені заходи протидії кризовим явищам на кредитному ринку в сукупності дають можливість підтримати ліквідність та платоспроможність банківських установ, підвищити довіру населення до банківської системи, мінімізувати прояви кризових явищ та сформувану основу для подальшого сталого розвитку.

Висновки. Отже, об'єктивно постала потреба в оздоровленні діяльності банків на ринку кредитування, підвищенні рівня їх кредитної безпеки, поліпшенні якості державного регулювання банківської діяльності, підвищенні довіри потенційних клієнтів до банківських установ, тощо. Негативні наслідки кризових системних дисбалансів у банківській системі України та на ринку кредитування зокрема, актуалізували необхідність реорганізації та

реструктуризації банківського сектору в умовах посилення євроінтеграційної економічної політики.

Необхідно продовжити роботу щодо вдосконалення методології ідентифікації інсайдерських зв'язків та оцінок ризику перетворення активів на непрацюючі за рахунок операцій з пов'язаними особами, а також провести класифікацію непрацюючих кредитів з метою диференційованого підходу до розчищення кредитного ринку в рамках реалізації комплексної стратегії підвищення якості банківських активів.

Література:

1. Oliinyk A. V. THE INFLUENCE OF PROBLEM LOANS TO THE PROFITABILITY OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE / A. V. Oliinyk, M. I. Tolstiuk // The International Scientific and Practical Web-Congress of Economists and Jurists" THE GLOBAL PROBLEM OF HUMAN SECURITY: economic and legal aspects", professional scientific publication, - ed. dep.: Geneva (Switzerland), Moscow (Russian Federation), Odessa (Ukraine), 2017, p. 148. - P. 68-72.

2. Статистика. Основні показники діяльності банків України. Офіційний сайт НБУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

3. Бондаренко Л. А. Оцінка портфеля проблемних кредитів комерційних банків України в контексті забезпечення стабільності банківської системи / Л. А. Бондаренко, Т. В. Стародубцева // Вісник Університету банківської справи Національного банку України - 2014. - № 2 (20). - С.169-172.

4. Олійник А. В. Проблеми діяльності банків на ринку кредитування в умовах фінансової нестабільності / А. В. Олійник, Ю. І. Атаманчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2018. – № 1. – С.135-141

5. Карчева Г. Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України / Ганна Тимофіївна Карчева. – Київ : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2012. – 520 с.